

Projektbeskrivning

Mer Koll

- kollektivtrafik i utveckling -

22 mars 2009

Länstrafiken Mälardalen AB

Länstrafikbolagen i Västmanland, Sörmland och Örebro samverkar inom ramen för det gemensamägda Länstrafiken Mälardalen AB. Bolaget har till uppgift att främst vara en resurs för samordnad administration, exempelvis ledning, planering och ekonomiservice. Länstrafikbolagen har en gemensam verkställande direktör. Samordningen i de tre länen ger förutsättningar för ett mera effektivt resursutnyttjande. Länstrafikens roll är bland annat att skapa goda förutsättningar för samordning och utveckling av kollektivtrafiken.

Regionförstoring genom utvecklad kollektivtrafik

Allt fler människor väljer att resa kollektivt när kollektivtrafiken anpassas efter människors behov av effektiva, tillgängliga och prisvärda transporter. Att skapa god tillgänglighet med effektiva och prisvärda transporter, är kollektivtrafikens viktigaste bidrag till att åstadkomma positiv regional utveckling. Samtidigt är regionförstoring i mening utvidgad arbetsmarknad, helt grundläggande för kollektivtrafiken och tillgänglighetsbegreppet. Medborgarna ska kunna bo på en ort och arbeta i en annan.

Ur näringslivets synpunkt innebär en ökad tillgänglighet att det blir lättare att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens genom att befolkningsunderlaget blir större. För företag, inom främst tjänste- och servicesektorerna, innebär en ökad tillgänglighet att man kan vidga sin marknad till ett större område och till ett större befolkningsunderlag, något som på sikt gynnar en specialisering som i sig är tillväxtbefrämjande.

Det finns tydliga samband mellan funktionella regioners storlek och ekonomisk tillväxt där större regioner generellt uppvisar en bättre utveckling än mindre. Orsakerna till detta ligger i att stora funktionella regioner har komparativa fördelar för företagen i form av bättre geografiska marknadspotentialer, marknaderna blir större och präglas av en större mångfald. Regionförstoring innebär ur ett individperspektiv att antalet tillgängliga arbetstillfällen ökar. På samma sätt blir också antalet tillgängliga studiemöjligheter fler, det tillgängliga utbudet av service av olika slag förbättras och möjligheterna att välja arbetsplats och bostadsort mer oberoende av varandra. Regionförstoring innebär inte enbart en vidgning av de lokala arbetsmarknaderna, utan omfattar även exempelvis serviceregioner och utbildningsregioner.¹

För att nå detta och ett mer långsiktigt hållbart resande respektive tillgänglighet, konkretiseras detta i Mer Koll med en gemensam utgångspunkt. Utgångspunkten är att nå en väl utvecklad kollektivtrafik och infrastruktur som erbjuder stora möjligheter till dagligt resande inom regionen och mellan regioner. När vi blickar framåt ser vi också möjligheter för resenären att på ett enkelt och snabbt sätt få information om resmöjligheter och betalningssätt samt klimatpåverkan vid val av färdstätt.

Med utvecklad kollektivtrafik lyfts den regionala tillgängligheten fram i begreppen glesbygd, tätorter, centralorter och regioner. I Mer Koll ges tillgänglighetsbegreppet en bredare innebörd. Det ska även omfatta restid och förekomst av alternativ, liksom turtäthet i kollektivtrafiken.

I Mer Koll ska arbetet med att nå regionförstoring och tillgänglighet även relateras till all samhällsbetald trafik. Kollektivtrafiken ska utvecklas så att en ökad efterfrågan kan tillgodoses och att resandeströmmar flyttas över till kollektivtrafik från personbil, vilket också är medlet för minskad miljöpåverkan. Vi ser också att den största potentialen för ökad andel resande är i redan befintliga pendlingsstråk, varför särskilda utredningar över snabbusslinjer och tågresande ska genomföras. I

¹ Regionalt strukturfondsprogram i Östra Mellansverige 2007-2013, Nutek

glesare områden behövs också en basnivå för kollektivtrafiken med tillfredsställande hållplatser och tillräcklig trafiksäkerhet. Stomtrafiken kompletteras med busstrafik av mer lokal karaktär.²

Med målen regional utveckling, tillgänglighet och regionförstoring i fokus har Länstrafikens ägare ställt sig bakom det fortsatta arbetet med Mer Koll.

Gemensamt för länstrafikens ägare är viljan att uppnå ett stomnät av buss- och tågtrafik kompletterat med regionala stråk där resan även kombineras med den särskilda kollektivtrafiken. För att nå detta krävs utredningar som ökar kunskapen om trafiklösningar för att skapa bättre planeringsförutsättningar. Hit hör också att utveckla trafiklösningar i stadstrafik, järnvägsstråk och i form av hållplatser, bytespunkter och resecentra.

Transportinfrastruktur

Infrastrukturen behöver hela tiden förbättras för att en region ska utvecklas. Det gäller inte minst för att utveckla samhällets transportstråk och kollektivtrafik. Om inte detta utvecklas i samma takt som övriga sektorer i regionen uppstår allokeringsproblem, med samhällsekonomiska förluster som följd.

Regeringen har gett de regionala och statliga organen med ansvar för transportinfrastruktur i uppdrag att arbeta med planer för investering i infrastruktur. För att kollektivtrafikens framtida behov av bättre infrastruktur ska bli tillgodosedda är det nödvändigt att Länstrafiken och regionala myndigheter skapar ett underlag med en samlad bild över behovet, där prioritering av insatser och investeringskostnader med fokus på tillgänglighet genom en utvecklad kollektivtrafik och infrastruktur som ger regionförstoring finns med.

En stor del av kollektivtrafikens attraktivitet hänger samman med den infrastruktur som omger färdmedlet eller den service som ges i anslutning till resan. De förbättringar som kan åstadkommas för att nå ökad tillgänglighet kan delas in i fler turer med goda anslutningar för kombinerade resor och bättre väntmiljöer vid bytespunkter och resecentra, miljövänliga fordon med hög standard/komfort och snabbare förbindelser. Hit hör också åtgärder för att skapa särskilda bussgator, bussprioriteringar vid trafiksignaler och realtidssystem samt förbättrings- och hastighetshöjande åtgärder för tågtrafiken.

Kunskapsunderlag om infrastruktur och byggd miljö kring stationer, hållplatser m.m. är ofta otillräckliga. För att få bättre beslutsunderlag i trafikplaneringen behöver underlagen kompletteras med nödvändiga och prioriterade insatser samt kostnader för åtgärder. Detta bör ske genom en grundläggande inventering av resecentra, stationer, hållplatser och andra bytespunkter för all kollektivtrafik.

Projektidé

Projektidén är att stärka kopplingen mellan trafikering och infrastruktur, och att utveckla samverkan mellan olika transportslag. På så vis kan en utvecklad kollektivtrafik som erbjuder stora möjligheter till dagligt och miljömässigt hållbart resande inom regionen och mellan regioner nås, vilket också är utgångspunkten för ökad regionförstoring och tillgänglighet. Detta ska åstadkommas genom en bättre samordning mellan olika trafikslag inom person- och godstrafiken. Samordningen sker genom samverkan mellan 25 kommuner, Länstrafiken, Banverket, Vägverket, Svensk Kollektivtrafik och regionala myndigheter i Mer Koll. Samverkan ska resultera i gemensamma planeringsförutsättningar för att utveckla kollektivtrafiken och nå en väl utbyggd infrastruktur. Visionen är att fördubbla antalet resande med kollektivtrafik till år 2020, jämfört med år 2007.

² Systemanalys Stockholm-Mälardalenregionen och Gotland

Syfte

Syftet med Mer Koll är att skapa nya samarbetsformer mellan intressenter för att utveckla kollektivtrafik och infrastruktur samt att ta fram underlag till standardlösningar för trafikering, information, regler och ansvarsfördelning för kombinerade resor inom samhällsbetald kollektivtrafik. Syftet är också att peka på nödvändiga infrastrukturåtgärder som utvecklar kollektivtrafiken ytterligare och minskar resenärens klimatpåverkan samt gör resan mer attraktiv.

Mål

Målet är att stärka kopplingen mellan trafikering och infrastruktur för att nå en väl utvecklad kollektivtrafik, som även fortsättningsvis ska vara ett redskap för positiv regional utveckling och en betydande resurs för hållbart resande, tillgänglighet och regionförstoring.

Långsiktighet – efter projektiden

Det långsiktiga arbetet med Mer Koll är att ta fram planeringsförutsättningar för att ytterligare effektivisera kollektivtrafiken och öka människors och företagens tillgänglighet till en större regional marknad. Arbetet kommer också leda till att infrastrukturåtgärder och andra förbättringar av kollektivtrafiken ska kunna förverkligas utifrån det arbete som genomförs under projektiden. De förstudier och utredningar som utförs inom Mer Koll har som syfte att vara underlag vid genomförandet av sådana förbättringar på kollektivtrafikanläggningar och andra infrastrukturåtgärder som behövs för att utveckla kollektivtrafiken ytterligare. Underlagen kommer att visa på bland annat vad som behöver göras, vilka effekter ett genomförande kan ge och hur mycket det kommer att kosta. På så vis kommer intressenterna att få ett bättre beslutsunderlag inför satsningar på regionförstoring genom kollektivtrafik. Mer Koll ska också bidra till att informera om möjligheten att söka statsbidrag för förbättringar på kollektivtrafikanläggningar. De underlag som tas fram inom projektet ökar också möjligheten att få åtgärder genomförda i närtid.

Avgränsning

Den gemensamma målsättningen för projektets intressenter är att gå samman för att skapa regionförstoring genom ökad tillgänglighet och mer utvecklad kollektivtrafik. Att gå samman på det här viset är en metodik som tidigare inte prövats. Det betyder att arbetet inte ingår i vad som normalt görs. Projektet skulle alltså inte ingå i de enskilda intressenternas ordinarie verksamhet utan drivs inom ramen för samarbete och samverkan i Mer Koll.

Genomförande

För att genomföra projektiden krävs omfattande inventering av dagens kollektivtrafik och infrastruktur med detaljerade utredningar, förstudier och förslag till åtgärder. Genomförandet kräver även att de faktorer som visar på möjligheter och restriktioner för planering av förbättrad tillgänglighet, utvecklad kollektivtrafik och infrastruktur ska samlas in och sammanställas. Mer Koll ska vidare verka för att beskrivnings-, analys- och samverkansmetoder samt verktyg tas fram, som utvecklar planeringsförutsättningarna för kollektivtrafik och dess infrastruktur ytterligare. För genomförandet delas Mer Koll in i följande tre strategiska områden:

- 1) Marknad
- 2) Starka Stråk

3) Järnvägssatsningar

Strategierna inriktas mot att under den kommande treårsperioden lägga grunden för en väl utvecklad kund- och marknadsorienterad kollektivtrafik samt nödvändiga infrastruktursatsningar. Detta görs genom att ta fram:

- ett mer fullödigt och sammankopplat beslutsunderlag som med en djupare analys beskriver resandeströmmar och tillgänglighet
- arbetstagarnas attityd till kollektivtrafik och hinder för användandet av kollektivtrafiken
- möjligheter att öka kollektivtrafikens konkurrenskraft genom att peka på nödvändiga investeringar i infrastruktur och intermodala trafiklösningar
- beslutsunderlag som visar på avgörande betydelse av upprustade nya, snabba och effektiva järnvägslänkar

För att bana väg för och möjliggöra dessa centrala strategier, behövs ett massivt förankringsarbete och samverkan, såväl internt som externt. Vidare behöver kollektivtrafiken och dess lösningar tydligare och starkare profileras med omfattande marknads- och informationsinsatser, som ställer speciella krav på både ekonomiska resurser och interna personella samt externa resurser.

1. Marknad

En internationell undersökning (Kelly Services, 2008) visar att närmare 40 procent av svenska arbetstagare hellre tar bilen än kollektivtrafiken till jobbet. Undersökningen visar vidare på att svenskarna använder kollektivtrafiken i mindre grad än övriga studerade länder i Europa. Med anledning av det behöver vi dels få bättre kunskap om hur det förhåller sig och varför arbetspendlare undviker kollektivtrafiken. Dels behöver vi bättre marknadsföra kollektivtrafiken och peka på de fördelar och möjligheter som kan erbjudas.

Med olika marknads- och informationsinsatser ska Mer Koll skapa en attraktiv kollektivtrafik i utveckling så att människorna får en enklare och bättre vardag – enkelt, tryggt och miljövänligt. Detta ställer nya krav på den ordinarie verksamheten för att utveckla, samordna, marknadsföra och sälja kollektivtrafiken inom våra tre län och vidare i det gränsöverskridande samarbetet med angränsande län.

2. Starka Stråk

Idag nyttjar vi inte på ett effektivt sätt kombinationen mellan linjelagd trafik (buss, tåg och flyg) och den särskilda kollektivtrafiken (skolskjuts mm). Det är inte ovanligt att den särskilda kollektivtrafiken kör långa sträckor parallellt med linjetrafiken. Om man kombinerar fördelarna i trafiktyperna, så nås en attraktivare och mer kostnadseffektiv kollektivtrafik. Lösningar som möjliggör kombinerade resor kommer även avsevärt öka tillgängligheten för stora grupper av resenärer och skapa regionförstoring.

Resenärer vill att resandet ska ske snabbt, vara enkelt och pålitligt, vilket också har stark påverkan på kollektivtrafikens andel av arbetspendling.

Det Mer Koll i första hand ska eftersträva är att öppna upp trafiken genom att förenkla de trafiklösningar som redan finns och göra informationen om hela resan lättare tillgänglig.

Mer Koll har att inventera all samhällsbetald kollektivtrafik. I inventeringen ingår också att beskriva demografiska och näringsgeografiska faktorer som påverkar behov av och efterfrågan på

kollektivtrafik. Denna inventering ska beskriva nuläget. Därefter har Mer Koll att analysera och föreslå åtgärder för att nå kombinerade resor och ta bort parallell trafik där så är möjligt. Uppdraget är också att föreslå snabba transporter med hjälp av stamnättrafik, vilket kommer att ha stor påverkan på regionförstoring. Vidare har Mer Koll att föreslå bytespunkter och särskilt studera intermodala resecentra.

Uppdraget är också att beskriva, analysera och föreslå nödvändiga åtgärder på hållplatser, så att dessa upplevs som trygga och säkra för resenärer och busschaufförer. Hållplatserna ska särskilt beaktas utifrån lämplig placering och utformning med hänsyn tagen till tillgängligheten för resenärer.

Konceptet Starka Stråk ska underlätta och göra det enklare för resenärer att ta sig från punkt a till punkt b samtidigt som kollektivtrafiklösningen ska effektiviseras. Detta görs av Länstrafiken i samverkan tillsammans med:

- kommun och landsting genomföra inventering av den särskilda kollektivtrafiken, linjelagd trafik, information och marknadsföring samt föreslå åtgärder för ny trafikering
- kommunen ta fram prioriterade åtgärdslistor med kostnader på infrastrukturåtgärder
- Vägverket och kommuner klassificera hållplatser utifrån tillgänglighet och standard och ta fram ett gemensamt register samt en prioriterad åtgärdslista
- kommun, Vägverk, Banverk och berörda regionala myndigheter genomföra utredning av alternativa lösningar och infrastrukturåtgärder för resecentra, bytespunkter och multimodala terminaler
- kommunen lämna förslag till de nationella, regionala och kommunala investeringsplanerna i infrastrukturåtgärder för bättre kollektivtrafik
- extern professionell kunskap och kompetens genomföra nödvändiga utredningar

3. Järnvägssatsningar

Snabba och effektiva järnvägslänkar kommer att spela allt större roll för regionförstoring och tillgänglighet samt företagsetablering, sysselsättning och befolkningens val av plats att bo på.

På många av regionens stråk saknas idag effektiva tågförbindelser. Restiderna blir därför långa även på korta distanser. Dagens järnvägsförbindelse mellan regionens städer håller inte måttet. Nya och upprustade järnvägar behövs för att möta dagens och morgondagens krav.

Järnvägslänkar är en viktig del av framtidens mellansvenska transportsystem som länkar samman regionerna Värmland, Örebro och Västmanland med Stockholm, Oslo och Göteborg. Väl upprustade järnvägslänkar minskar också restider drastiskt, vilket underlättar kontakterna med storstadsregioner i övriga Europa.

Kommuner från öster till väster och från norr till söder har skilda struktur. När järnvägslänkar bättre knyter dem samman kommer de att komplettera varandra på ett positivt sätt. Ett livskraftigt ortssystem är också en förutsättning för regionförstoring och positiv regional utveckling med väl fungerande samverkan i och mellan regioner.

Arbetsmarknader knyts också närmare till varandra vilket ökar tillgången till arbetskraft, både när det gäller antal och kompetens. Dessutom ökar antalet alternativa möjligheter till intressant sys-

selsättning, för den enskilde medborgaren. Det medger i sin tur möjligheten att bo kvar på eller flytta tillbaka till hemorten.

Konceptet Järnvägssatsningar ska på sikt underlätta och göra det enklare för resenärer att ta sig från punkt a till punkt b med tåg eller en kombination av tåg och andra färdmedel, samtidigt som kollektivtrafiklösningen ska effektiviseras. Detta görs av Länstrafiken i samverkan tillsammans med:

- kommun, banverk, vägverk och regionala myndigheter genomföra utredningar över om- och nybyggnad av järnväg, stationsområden och resecentra samt intermodala lösningar. Förstudier görs enligt lagen om byggande av järnväg
- extern professionell kunskap och kompetens genomföra nödvändiga förstudier och utredningar

Projektorganisation

Projektkansli

Projektledare och koordinator från Länstrafiken Mälardalen. Kommer att arbeta övergripande med Mer Koll, men också aktivt inom delprojekten. För det ekonomiadministrativa arbetet köps en tjänst från Regionförbundet Örebro.

Styrgrupp politiker

Från Länstrafikens styrelse

Styrgrupp tjänstemän

Representanter från:

- Länstrafiken Mälardalen (projektägare)
- Regionförbundet Örebro
- Regionförbundet Sörmland
- VKL (Västmanlands kommuner och landsting)
- Landstinget Örebro
- Landstinget Västmanland
- Vägverket
- Banverket
- Svensk kollektivtrafik (ej klart)
- Särskilda gäster

Delprojekt Marknad

Projektledare från Länstrafiken Mälardalen. De som kommer att arbeta inom delprojektet Marknad är samtliga informatörer från de tre Länstrafikbolagen inom Länstrafiken Mälardalen, en representant från Örebro kommun som är med och driver klimpprojektet, en representant från SJ. I projektet ingår även en projektledare för testresenärer från Vägverket region Mälardalen, som också kommer att upphandla konsulthjälp.

Delprojekt Starka Stråk

Två projektledare från Länstrafiken Mälardalen; en från Länstrafiken Örebro och en från Västmanlands lokaltrafik, som kommer att ansvara främst för arbetet inom sina hemlän och samarbetet mellan länen. Från de båda länstrafikbolagen kommer också planerarna att ingå. En person kommer att anställas för hållplatsinventeringar och ytterliggare tillgängliga resurspersoner kommer att gå in och arbeta i delprojekten. Här kommer också projektkansliet att arbeta aktivt.

Personal från samtliga 22 kommuner inom Örebro och Västmanlands län samt Eskilstuna kommun kommer att arbeta med Starka Stråk.

Vägverket, kommunerna och Länstrafiken kommer också att samarbeta när det gäller hållplatsregistret som ingår i Starka Stråk. I samband med detta kommer de också peka på nödvändiga åtgärder på kollektivtrafikanläggningar.

Delprojekt Järnvägssatsningar

Stråket Eskilstuna-Västerås

Projektledare från Hallstahammars kommun. Intressenter är Länstrafiken, Banverket, Eskilstuna kommun, Västerås stad och Hallstahammars kommun. Konsulthjälp kommer att anlitas för att genomföra förstudien.

Länspendeln

Projektledare från Nora kommun. Intressenter är Länstrafiken, Banverket samt kommunerna Nora, Hällefors, Laxå, Lekeberg, Lindesberg, Kumla, Hallsberg och Örebro. Konsulthjälp kommer att anlitas för att genomföra förstudien.

Förstudier Resecentra Lindesberg och Vedevåg och mötesstation Gusselby

Projektledare från Lindesbergs kommun. Intressenter är Länstrafiken, Lindesbergs kommun och Banverket. Konsulthjälp kommer att anlitas för att genomföra förstudien.

Förstudier Resecentra

Ett antal förstudier över Resecentra, där kommunen själv kommer att vara projektledare och genomföra förstudien med hjälp av upphandlade konsulter, kommer att genomföras. De kommuner det gäller är:

- Örebro
- Västerås
- Kumla
- Sala
- Ljusnarsberg (Resecentrum Kopparberg och tillgänglighetsstudie Ställdalen)
- Nora
- Laxå
- Lindesberg

För resecentra i Örebro och Västerås kommer en idéstudie att genomföras före förstudien. Banverket är med som intressent i samtliga studier.

Delprojekt statsbidrag

Projektledare är samma som för Mer Koll, och kommer att samarbeta med Vägverket, Banverket, Regionförbundet Örebro och Länsstyrelsen Västmanland.

Delprojekt IT-lösningar

Projektledare är samma som för Mer Koll, och kommer att samarbeta med upphandlade konsulter.